

HRVATSKI LIST  
 god. 11. — U pretplati  
 god. K 36 —  
 polugodište K 18 —  
 mjesечно K 9 —, mje-  
 seno K 3 60, u malo-  
 prodaji 12 i pojedini broj.  
 OGLASNI plimaju se u  
 u ravnici lista trg Custoza 1.

# HRVATSKI LIST

HRVATSKI LIST\* lista 6  
 u nakladnoj tiskari J.G.  
 KRMPOTIC u Puli, trg  
 Custoza 1. Uredništvo:  
 Šišanska ulica br. 24. —  
 Odgovorni urednik JOSIP  
 HAIN u Puli. — Ruko-  
 piši se ne vraćaju.

Izlazi svaki dan u 5 sati ujutro.

Godina III.

U Puli, utorak 2. listopada 1917.

Broj 802.

## Topnički bojevi na sočkoj fronti.

### Tri konferencije četvornog sporazuma.

Narodna konferencija antante. — Wilsonove predradnje za mirovnu konferenciju. — Narodna konferencija francuskih socijalista.

Ženeva, 29. Kao program buduće konferencije antante, koja se je imala održavati već mjeseca rujna, ali koja je morala biti odgođena radi talijanskih smutnja, navadja pariški talijanski dopisnik lista „Petit Parisien“ četiri glavne točke. Prva: Mora se računati sa ratnom nesposobnošću Rusije i stvoriti red na istočnoj fronti. Drugo: Antanta mora u tu svrhu udružiti svoja ratna sredstva. Treće: Treba ustanoviti točan račun o ratnim sredstvima, koje stoje antanti na raspolaganje u svrhu shodnog porazdjeljenja na svim frontama. Četvrto: Na temelju toga neka se izradi jedinstvena osnova, koja ide za tim, da se na središnje vlasti na najslabijoj njihovoj fronti navali udruženim silama. Tendencija je ovoga članka očita. Italija, pošto ne može svojom vlastitom snagom svoje ofenzive uspješno provesti, treba potpore svih saveznika.

Rotterdam, 28. Londonski list „Morning Post“ javlja iz Washingtona: List „Philadelphia Ledger“ polaže veliku važnost na vijest iz Washingtona, prema kojoj da je Wilson naložio Oberst Hausu, neka stane priredjivati predradnje za mirovnu konferenciju. „To ne znači“, veli dopisnik, „da predstoji mir, da Amerika nastoji, kako bi raspravljajući dovela do mira, ili da u tom nalogu leži nešto, što se ne bi dalo združiti sa čvrstim nastavkom rata. I Francuska i Engleska su poduzele onomadne mjere za mirovnu konferenciju. Wilson smatra potrebitim, da se uredi obavjesna služba za upotpunjenje diplomatske službe, koja nije vezana na javno odnošaje. Ovim se on nada, da će točno upoznati sveopći politički položaj i način mišljenja antantinih vlada i njihovih nazora o mirovnoj konferenciji. Najnovija će dakle služba biti neka vrst strategijskog nadzora na diplomatskom području.

Ženeva, 28. Lijonski listovi javljaju iz Pariza: U jučerašnjoj su sjednici komore stavili zastupnici Jean Bon i Jobert predlog, da se postavi stalni odbor, koji bi imao istraživati dogodjaje od 4. kolovoza 1914. do 20. prosinca 1914. Bon je izjavio, e se radi o tom, da se poduzme slična istraga, kao što ju je svojedobno bila poduzela Engleska glede pothvata u Dardanellina i u Mezopotamiji. Kroz ovo je vrijeme došlo do velikih stvari, ali i do teških pogriješaka, i to ponajviše od toga, što parlament nije bio sazvan. Parlament bi se imao brinuti za to, da ne dodje do pogriješaka. Bezuvjetno je od potrebe, da se saznaju razlozi, zašto je glavni stožer ispraznio stanovitu neku tvrdjavu, koja je bila ključem obrane. Državni je podtajnik Maurier izjavio, da kani Painlevé odgovoriti na pitanje. Zastupnik je Damour tražio, da se ustanovi središnje povjerenstvo koji za armadni pojas toli i za zaledje. Predlog bje upućen odboru.

### Papina mirovna nota.

Nizozemsko novinstvo o našem novinstvu. — Radoslavov o uspješnu odgovora središnjih vlasti i o važnom događaju narednih dana. — Odgovor Turske na mirovnu netu.

Carigrad, 30. (D. u.) U odgovoru na papin mirovni poziv ističe sultan, da je Turska bila prisiljena, da se bori za svoj opstanak i za svoju neovisnost. I danas idemo za ovim apsolutnim opravdanim ciljem, koji se u prvome redu sastoji u osjegovanju prava potpune i neograničene suverenitete nad čitavim područjem naših narodnih granica. Bili smo uvijek prožeti vrućom željom, da našu državu učinimo dionicom blagodat trajnog, poštenog mira te smo sporazumno sa našim saveznicima predložili u prosincu 1916. našim protivnicima da stupe u pregovaranja u svrhu postignuća pravednog i

časnog mira. Na naše mirovne namjere, koje su od onoga doba došle opetovano do izražaja, njesu do sada naše odziva. Ostvarenje uzvišene misli, da se naime buduće uredjene svijeta ima temeljiti na navalnoj pravnoj snazi, na načelu međunarodne pravednosti i zakonitosti čini nam se jednim sredstvom, koje može da u budućnosti očuva čovječanstvo od katastrofa. S toga hoćemo, da jednako kao i Vaša Svetost, kod budućih pregovaranja tražimo najshodnija sredstva u svrhu, da se ograniči naoružavanje i da se uredi sloboda mora. Smatramo, da je od najveće važnosti i predlog o obligatoričnom obraničkom sudu te smo pripravili, da kod mirovnih pregovora obrazložimo sredstva, kojima neka se dokončaju međunarodne svadje, kod česa se hoćemo obazirati na garancije, koje se tiču suverenog opstanka i slobodnog razvitka naroda. Uvjereni smo, da ne stoji ništa na putu navedu mirovnih pregovaranja, ako su i naši protivnici proželi jednakim čuvstvima.

Haag, 29. Gotovo čitavo novinstvo uzimlje otklonljivo držanje prema govoru državnog kancelara i državnog tajnika izvanjskih poslova. Svi su radi osnovnog shvaćanja obiju ovih govora razočarani. Evo što piše „Vaterland“: „Na temelju će tih govora nastati na strani antante utisak, da se na rasprave upuštaju na temelju ratne karte. U kancelarovom govoru nema nijednog konkretnog nadopunjka na odgovor papi. Nijedno od onih imena, koje ove dane lebde na ustima čitavog svijeta, nije došlo iz kancelarovih ustiju a ni podcijenjivanje neprijatelja nije ni pošto umanjilo. Danas se govori o Americi, kao što svojedobno o Engleskoj. Današnji je dan za prijatelje nisu izvanredno crn dan. Svakako imademo mi Nizozemci da budemo zaljubljeni za način, na koji je kancelar govorio o sudbini našoj i drugih neutralaca. Kancelarov se govor opre na osjećaj jakosti i uvažavanje ratnog položaja. Još postoji nada na povoljno rješenje na temelju snage oružja.

Berlin, 1. (D. u.) Sofijski dopisnik „Vossische Zeitung“ bio je 28. rujna primljen od bugarskog ministra-predsjednika. Dr. Radoslavov je izjavio: Veoma sam zadovoljan sa postignutim rezultatima note. Vika neprijateljskog novinstva ne može da izbriše činjenice, da su se naši odgovori duboko dojmili. Položaj antante nije u istinu zavidan. Rusija je propala te nema joj spasa; Italija je izgledana od bijede u unutarnjosti; Engleska je pogodjena bez milosrdja u živac; Francuska osjeća već sada samoću, kojoj se je zapisala a Amerika je još daleko, daleko. Ako kroćimo tako naprijed, svijesni si cilja te se ne damo smesti i ostanemo složni, siguran sam, da ćemo si steći onaj mir, za koji se borimo i koji zaslužujemo. Sastanak u Černovodi jest događaj, koji će u svezi sa još drugim važnim događajem, koji možemo očekivati za naredne dane, potpunom i strašnom snagom donijeti dokaz za slogu naših vlada i vladalačkih kuća, koju smo već dokumentavali našem odgovoru na papinu notu.

### IZ RUSIJE.

Stockholm, 29. Prema vijesti „Dagens Nyheter“ iz Haparande bila je sjednica Petrogradskog sovjeta veoma burna. Mnogi su govornici navalili na vladu. Osobito su prekoravali ministra predsjednika Kerenskog, kojega su nekoji govornici dapače izravno optuživali, da je bio sudionikom Kornilovljeve afere. Drugi su govornici prikoravali vladu, jer da je samo izražaj osobne volje. Stoga je bilo predloženo, neka sovjat preuzme vladinu vlast. Jedan je od govornika kazao, da je ofenziva Kerenskoga proti središnjim vlastima bila zločin, jer je revoluciju dovela na put propasti. Bilo je vrijeme,

da se svima utuvi u glavu, e se revolucija ne dade združiti sa ratom. To da su „boljševiki“ isticali od prvoga dana rata, a opetuju to i danas. Nadalje je bilo naglašeno, da vlada nije od šest i pol mjeseci apsolutno ništa učinila, da ojača revoluciju. Sjednica je potrajala do kasno u noć. Zastupnicima su demokratske konferencije, koja je bila jučer otvorena, bili imenovani Lenin i Cinovjev.

Basel, 29. Petrogradski je sovjat, kako javlja Havas, postavio vlastitu vladu u protimbi sa Kerenskijevom vlada u petrice. Kako „Temps“ javlja, širi se Petrogradom vijest, e je sovjat zaključilo, da predloži direktoriju, neka se Kornilov i druga 32 generala, koji su sudjelovali kod ustanka, puste na slobodu. Kornilov da se je držao samo uputa Kerenskoga! Stoga neka se Kerenski stavi pod optužbu!

Petrograd, 30. (Petrogradska brzojavna agentura.) Na demokratskoj je konferenciji naglasio bivši ministar predsjednik vijeća seljačkih zastupnika Aksentijev potrebu organa, koji bi nadzirao vladu. Ovaj organ, neka vist preparlamentna, imao bi se sastojati iz zastupnika demokracije i građanskih razreda.

### IZ BUGARSKJE.

Sofija, 30. (D. u.) „Utro“ objavljuje razgovor sa vrhovnim zapovjednikom Jekovom. Ovaj je izjavio, da je položaj na svim frontama takav, da ima samo protivnik povoda za bojazan. U Rusiji se postepeno dolazi do osvedočenja, da se revolucija ne može postaviti u sklad sa pobjedonosnim ratom i da samo utopisti mogu rusku revoluciju usporediti sa francuskom revolucijom, pogotovo, kada je ruska revolucija logička posljedica ratnih razočaranja. O miru se je vrhovni zapovjednik izrazio u smislu, da nitko ne može ništa proricati, da će ali mir prije doći, nego se misli. Bugarska ne će ni aneksija ni tuđih područja, nego samo zemlje, koje čitav svijet priznaje kao bugarske.

### IZ UDRUŽENIH DRŽAVA.

Buenos Aires, 29. (Havas.) Danas je na cestama došlo do javnih iskaza, kod kojih je sudjelovalo dvjesto hiljada učesnika i kod kojih se je slavio prelom diplomatskih odnošaja sa Njemačkom. U mnogim bje govorima zatraženo od vlade, neka radi, a jedno je izaslanstvo predalo komori adresu, u kojoj se odobrava taj zaključak.

Lugano, 29. Kako se javlja, zaključila je republika Paragvaj prekid odnošaja sa Njemačkom. Nadalje se javlja, da Argentinija mobilizuje svoje kopnene i pomorske bojne sile.

### IZ ŠVEDSKE.

Stockholm, 30. U razgovoru je sa zastupnikom lista „Ruskaja Volja“ izjavio Branting na pitanje, da li će Švedska u slučaju sastava kabineta po Brantingu napustiti neutralnost i prijeći antanti, ovo: Dodje li do vlasti, za kojom uostalom ne teži, ostat će Švedska neutralnom. On bi se borio samo proti njemačkoj demokraciji.

Stockholm, 29. Službenim je ustanovljenjem rezultata izbora postalo švedsko pitanje o kabinetu opet aktuelnim. U ovaj se čas ne može o tom ništa sigurno kazati, jer se kralj još nije povratio u Stockholm. No dade se predmijevati, da će sadašnji kabinet na temelju sadašnjih izbora dati svoja mjesta na raspologanje. Imade dakako ljudi, koji su mnijenja, da tečajem rata konzervativci ne će predati iz ruku svoje vlasti, no rezultat je izbora posve jasno pokazao, da se u tom slučaju imade očekivati zaoštreno unutrašnje-političko suprotstavljanje sa strane većine sabora, koje bi moglo osobito u pitanju dozvole proračuna dovesti do nedoglednih poteškoća.

## SA RATISTA.

Beč, 30. Iz ratnog se izvjestiteljskog stana javlja: Na sočkoj su fronti stajale naše postojanke u zaledju od jutra dalje pod žestokom vatrom neprijateljskog topništva i bacala mina. Popodne poduzeta neprijateljska navala postigla je istočno od Podloke mjestimičan uspjeh, koji je bio uspjelom protunavalom naših četa opet istrgnut. Prostor južno od zaravanka Banjščica i brda sv. Gabrijele stajao je neprestano pod najtežom topovskom vatrom i bio pozorištem trajnih, žestokih bojeva. Sve su se talijanske navale stomile u našoj vatri. Na istočnom je bojištu oživjela na više mjesta fronte topnička živahnost. Došlo je i do opetovanih neprijateljskih navala. Na kolodvor Friedrichstadta, koji je važno stječište ruskih stvarnih prijevoza, izbacili su naši ljetači 360 kilograma bombe. Na jugoistočnom bojištu nema ništa nova.

Beč, 1. (D. u.) Glavni ratni izvjestiteljski stan javlja: Lažljiv talijanski izvještaj: Talijanski ratni izvještaj od 21. rujna javlja ovo: Jučer u jutro spustila se je neprijateljska navala u masama na kraju doline Genove na našu malenu stražarsku postojanku južno od vrha Cigollon (Adamello) u živahnu borbu, koja se je svršila uzmakom neprijatelja, koji je ostavio mnogo mrtvih na ozemlju. Taj je izvještaj tako nezgrapno izvratanje, da ga se mora prikazati u pravoj svjetlosti. Naši nasrtajni odjeli, kojima je bilo povjereno provedenje ovog pothvata, prodrli su u četiri neprijateljska uporišta, kojih bje posatka dijelom oborena, dijelom protjerana u bljag. Izakako su postigli bili svoj cilj, povratili su se naši odjeli prema zapovijedi u svoja ishodišta. Naši su se gubici ograničili na jednoga lako ranjenoga. Evo, ovo je opet školski primjer za pouzdanost izvješća, koja sastavljaju talijanski podzapovjednici, kako bi na svaki način mogli javiti o sebi ovaj ili onaj junački čin.

## RAT NA MORU.

Berlin, 30. (D. u.) Wolfsov ured javlja: Na sjevernom bojištu djelatnost je naših podmornica opeta potopila 25.000 brutto reg. tona.

Poglavica mornaričnog admiralskog štaba.

Rim, 30. (D. u.) Načelnik ureda mornaričkog stožera javlja: Dne 28. rujna na večer bacili su neprijateljski hidroplani na Gradež 22 bombe, a da nijesu prouzročili nikakve štete, osim smrti jedne žene. Dne 24. rujna napala su 3 vrlo brza neprijateljska lovna stroja dva naša hidroplana, koji su, praćeni od jednog lovnog ljetala i motornog čamca, bili na izvidljanju. Istodobno je neprijateljska torpedovka napala motorni čamac, koji je odgovorio topovskim hicima. Na to dođoše druga dva naša hidroplana te opstrjeljavahu iz malene visine neprijateljske torpedovke, prisilivši ih time na uzmak. Napadnut od 3 neprijateljska stroja, sunovratilo se je jedan naš hidroplan poslije ogorčenog boja u gorućem stanju. Pilot i drugi kormilar svršili tako junački sjajnu svoju karijeru kao ljetači. Dne 25. rujna opstrjeljavali su naši hidroplani bombama neprijateljske torpedovke, koje su krstarile duž jadranske obale. Dne 27. rujna na večer napadoše naši hidroplani neprijateljske hangare na Proseku. Nabacaše ih 41 bombom te se usprkos žestokoj obrambenoj vatri vratili u svoja izlazišta. Dne 28. rujna na večer navalise nekoji neprijateljski hidroplani na našu obalu medju Pesarom i Comanom te medju Casenato i Santa Croce, izbacise mnogo bomba, prouzročise neku stvarnu štetu te raniše 2 osobe. Na nebranjeno mjesto Sinigaglia bacena bomba probila je neku kuću, no nije zahtijevala nikakove žrtve. Skoro u isto doba, medju 8 i 10 sati, napadoše druga neprijateljska jata ljetala našu obalu u južnom Jadrane medju Monopoli i Lecco te nabaciše mnogobrojnim bombama Ostuni i Brindisi. U prvom mjestu nije nanešena nikakva šteta, u drugom mjestu, na koje se je naročito smjeralo, prouzročene su znatne stvarne štete. Usmrćeno je 5 osoba, od kojih 2 civilista, ranjene su 22 osobe. Navala bje pozdravljena jakom navalnom vatrom, koja je ograničila djelatnost neprijateljske nenadane navale. Jedan je navaljujući hidroplan bio sastrijeljen te zarobljena 2 ljetača. U noći na 29. rujna opstrjeljavahu neprijateljski hidroplani zapovjedništva Trst i Salvore područje Oglej-Villa Vicentina i Palmanovu. Na ustuk dođoše se odmah naši hidroplani te nabacaše sa 18 granata i nekoliko požarnih bomba vojničke naprave na rtu Salvore. Usprikos žestokoj obrambenoj vatri i djelatnosti reflektora vratise se svi neoštećeni.

## RAZNI BRZOJAVI.

Haag, 29. Značajno se u listu „Daily News“ izjavlja predborilac za Stockholmsku konferenciju, bivši član kabineta Henderson, o svom stanovištu prema ratu i veli, ako bi pobjeda imala predočivati pobjedu ideala antante, da bi to morao zaista biti mir naroda. Ljubav prema domovini i vjerna požrtvovnost radničkih razreda u svim alijiranim zemljama da je bio važan znak rata. Time da su si radnički razredi osigurali pravo, da zajedno glasuju kod ustanovljenja mirovne politike. Čitava antanta da je sad demokratska. Na mirovnom će kongresu govoriti zastupnici za narod. No Henderson nalazi poteškoću u tom, što će zastupnici Njemačke govoriti u ime cara. Prema njegovom shvaćanju morala bi dakle demokratizacija Njemačke uslijediti prije mirovnih rasprava.

Beč, 30. Kako se glasa, bit će bivši ministar za javne radnje barun Trnka imenovan doživotnim članom gospodске kuće.

Petrograd, 30. Vlada prihvatila je osnovu monopola na slador koji bi državi donio godišnje 850 milijuna rubalja.

Frankfurt, 30. „Frankfurter Zeitung“ javlja, da „Associated Press“ donosi iz Buenos Airesa brzojavku, da je argentinska vlada odredila mobilizaciju svoje mornarice.

Zeneva, 30. „Matin“ javlja iz Petrograda, da je Suhomilnov podnio priziv protiv svoje osude.

Berlin, 30. Kako „Vorwärts“ javlja, predilo je radništvo u mnogim većim gradovima Njemačke iskaze u prilog mira putem sporazuma.

Zeneva, 30. Kako se preko Pariza iz Washingtona javlja, objelodanjen je jučer prvi američki službeni izvještaj o operacijama američkih četa na francuskom ratlištu.

## AUSTRO-UGARSKI RATNI IZVJESTAJ.

Beč, 1. (D. u.) Službeno se javlja:

Istočno i albansko bojište.

Nema ništa da se javi.

Talijansko bojište.

Na sočkoj su fronti smalaksali napadaji talijanske pješadije. Kod Podloke, na Banjski visoravni ugušili smo talijanski sunak u klici. Nesmanjenom žestinom traju topnički bojevi u okolici brda sv. Gabrijele i sjeveroistočno od njega. Kod bojne skupine baruna Konrada nema osobitih događaja.

Poglavica generalnog stožera.

Događaji na moru.

Beč, 1. (D. u.) Službeno se javlja:

Na večer 27. rujna naša su mornarička ljetala obasula uspješno bombama zračne postaje u Brindisiju i torpednjače i podmornice, koje su se nalazile u ovoj luci. Kako se je moglo nesumnjivo ustanoviti, dobila je jedna skupina razarača dva teška metka bomba. I drugi su nišani bili dobro pogodjeni. Uspješnom poduzeću proti talijanskim uređajima za zrakoplove od 29. rujna kod Jesija, o kojem smo već javili, slijedila je uspješnom okrunjena navala naših mornaričkih ljetača proti hangaru za zrakoplove u Ferrari, kojoj je navall pao žrtvom opet zračni brod. Hangar je bio pogodjen dvjema bombama te je uslijed toga izgorio zrakoplov golemim plamenom. Ištu smo večer nabacili tvorničke uređaje uspješno bombama u Ponte Lagho scuro. Neprijatelj je obnovio 28. i 29. rujna svoje zračne navale na Pulu, koje nijesu prouzročile nikakove znatne štete niti vojničke niti privatne naravi. Dva su momka bila ranjena. Jedno je talijansko ljetalo bilo oboreno 29. rujna od našeg lovačkog ljetača nad morem te se je srušilo u plamenu. Ljetači, dva talijanska ljetalačka poručnika, su mrtvi.

Vodstvo c. i kr. mornarice.

## NJEMAČKI RATNI IZVJESTAJ.

Berlin, 1. listopada. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana javlja:

Zapadno bojište.

Bojna skupina prijestolonaslijednika Rupprehta: U Flandriji bio je topnički boj na obali i u luku Yperna jak od popodneva unaprijed. Ostao je i preko noći živahna. Engleski i francuski ljetači prouzročise u zadnje doba u belgijskom području bacanjem bomba znatnu stvarnu štetu. Navale su medju

gradjanskim pučanstvom prouzročile mnogobrojnih žrtava.

Bojna skupina njemačkog prijestolonaslijednika: Uzduž Aisne, sjeveroistočno od Reimsa i u Champagni oživjela je paljbena djelatnost, većim dijelom u savezu sa izvidničkim okršajima, kod kojih smo dopremili zarobljenika.

Naši su ljetači bacili opet bombe na zgrade i hambare u unutrašnjosti Londona. Mnogobrojni su požari odavali osobito učinkovitost ovih navala. Druga su ljetala napala na Margate i na Dover. Sva su se ljetala vratila neoštećena. 14 je neprijateljskih ljetala bilo jučer oboreno. Poručnik je Contermann postigao jučer svoju 37. i 38. zračnu pobjedu a natporučnik Berthold svoju 27. i 28.

Istočno bojište.

Položaj je nepromijenjen. Mjestimični napadajni okršaji izazvali su u nekim odsjecima prolazno pojačanje paljbe.

Macedonsko bojište.

Nema osobitih događaja.

Prvi majstor glavnog sijela Ludendorff.

## NEPRIJATELJSKI IZVJESTAJ.

Ruski:

30. rujna. Sjeverozapadna i jugozapadna fronta. Puškaranje i izvidljanje.

Kaukaska fronta. Nema ništa važna, da se javi.

Istočno more. Prema vijesti, prispjelo je dne 29. rujna prije podne, spasilo se je od momčadi razarača torpedovka „Ohotnik“ samo 43 momka. Svi su članici, kao što i četvrtina momčadi, ostali dobrovoljno na krovu te potonuše zajedno sa brodom.

Ljetalastvo. Na jugozapadnoj fronti izbacise brza naša ljetala 10 puda bomba na nekoja mjesta. Ljetala tipa „Muromec“ izbacise oko 50 puda bomba na neprijateljske povorke četa i vozova kod sela Alnoruksa. U predjelu Guzymalova sastrijelilo je jedan „Muromec“ neprijateljsko ljetalo, koje se je sunovratilo u gorućem stanju.

Engleski:

Izvještaj iz Mezopotamije od 26. rujna. Dva naša ljetala se nijesu vratila sa izvidničkog ljetala sjeverno od Sanexpe. Inače nema promijenjen položaja. Tijekom zadnje je sedmice vrućina sprječavala svaku djelatnost.

29. rujna na večer. Jutros poduzeo je neprijatelj napadaj na dvije naše straže na uzvisini 70 sjeverno od Lensa. Navale su bile suzbijene iz oštrog boja; kod toga smo zarobili nekoliko momaka. Dva su naša momka nestala. Osim toga smo dopremili kao rezultat poduzeća naših izvidničara nekoliko zarobljenika u blizini ceste Bapaume-Cambrai. Naše je topništvo djelovalo tijekom dana na Ypernskoj fronti. Neprijateljsko je topništvo također djelovalo na različitim točkama između kanala Yperu-Comines i St. Juliana.

29. rujna u jutro. Nema šta da se javi osim obične topovske paljbe.

30. rujna popodne. Tečajem noći potrajala je topovska vatra na obje strane na bojištu istočno od Poligonske šume. Stisnuta bje njemačka pješadija vatrom raspršena. Istočno od Loosa odbijena bje neprijateljska navala sa bombama po našim četama. Kao rezultat sukoba i štrafuskih smo pothvata dopremili nekoliko zarobljenika.

Francuski:

29. rujna popodne. Na desnom brijegu Moze djelovanje obiju topništva. Izjalovili su se u našoj vatri napadaji neprijatelja na naše unaprijed pomaknute položaje jugoistočno od St. Quantina, u okolici Aillesa i sjeverno od šume Caurieres. U gornjoj Alzaciji uspjela nam je provala u njemačke položaje istočno od Septa. Razorili smo zaklonista te dopremili zarobljenika. Sa ostale fronte nema šta, da se javlja.

Ljetalastvo. Njemačka su ljetala bacala bombe na okolicu Bar le Duc.

29. rujna na večer. Tijekom dana nikakovi pješački okršaji. Topničko djelovanje raste dosta znatno na fronti Aisne, osobito u odsjecima Pantheon i Hurtebise. Na desnom brijegu Moze nastavlja se žestoko topnički boj na obim stranama u području sjeverno od šume Chaume. Svuda je inače bio dan miran.

27. t. mj. oborili su naši ljetači dva njemačka ljetala. Skupine su naših ljetala nabacile bombama ljetališta Staden, Roulers i Kortemarck i taborišta u tom području.

Belgijski izvještaj. Djelatnost obostranih je topništva bila 28. rujna preko dana običajna. Paljba je topništva narasla među Nieuportom i Dixmuidenom do vanredne žestine. Mnogobrojne su njemačke ophodnje kušale prodrijeti u naše ijinje. Svi su ovi pothvati bili uzaludni izim jednog mjesta, gdje je neprijatelj prodro u glavicu našeg opkopa. Bio je odmah istjeran. Naše baterije gadjale razornom vatrom na njemačke baterije, od kojih su nekoje uzele na nišan tvrđavu Koncke.

29. su rujna imali ljetači mnogo posla. Dva su belgijska ljetača išla u potjeru za nekim njemačkim ljetačima, koji su ljetjeli u smjeru na Dünkirchen i Calais.

Izvještaj istočne armeje. Na Strumi i na Vardaru djelovalo je obostrano topništvo prilično žestoko. Noć je privremeno prekinula paljbu. Tijekom dana okršaji ophodnja na Strumi i u dolini Devollja.

30. rujna, popodne. Prilično jaka topovska vatra u okolici Pantheona, Hurtebise Craonne, kao i na desnoj obali Moze. Istočno od Auberivea odbili smo smjeli pothvat neprijatelja. Nasuprot smo prodrli zapadno od brda Cornillet u njemačke crte, kod česa smo se dočepali ratnog orudja. Na ostaloj fronti noć mirna.

## Političke vijesti.

### Neuman teret.

Pod ovim naslovom piše „Slovenski Narod“: Silka, koju nam pokazuje proračun veoma je ozbiljna. Ovim je riječima financijski ministar predložio državnom saboru redoviti proračun za godinu 1917./18. Već sedam godina gospodari Austrija bez redovito odobrenog proračuna bez neposredne suradnje i kontrole carevinskog vijeća... Sa neuredjenim je financijama išla država u rat; tek su to ruševina državnog gospodarstva, što se danas nazivlje državni proračun za god. 1917.-18. Usporedimo li taj proračun sa onim godine pred ratom 1913. vidimo, da su državni izdaci poskočili za 18.708.500.000 kruna, gotovo 19.000.000.000 K od 3.461.100.000 kruna na 22.169.600.000 kruna. Deficit iznosi 17.985.600.000 kruna. Državni su dugovi iznosili pred vojnom 13.000.000.000 kruna; narasli su za 41.260.000.000 kruna i broje dandanašnji dakle 54 milijarda. Ove se godine još ne amortizuju ratni dugovi ali ipak se mora platiti za kamate i prijašnje amortizacije 2.264.700.000 kruna, od toga 1.702.000.000 kruna za amortizaciju ratnih dugova. Kad dodje na red amortizacija morat će se izlučiti za ratne dugove 3 milijarde kruna na godinu: kroz 40 godina za svakog državljana 100 kruna, za obitelj sa 4 djece 600 kruna — Za narodne zastupnike nastupaju sada vremena ogromne odgovornosti, političke i narodno-gospodarske. Politički je stvar takova, da onaj, koji će odobriti ovogodišnji redoviti proračun, će odobriti i sve druge zajmove, koje je vlada uzela neustavnim putem te daje vladi i sistemu apsolutorij za sve, što se je desilo. Osim toga obvezuje se narodni zastupnik za budućnost, barem moralčno: on ne odobrava samo činjenicu, da su učinjeni zajmovi i način kako su upotrebljeni, već se obvezuje i moralčno, da neće uskratiti kroz dođućih 40 godina uplaćivanje kamata i amortizacija. Jasno jest, da zastupnici mogu iskazati svoje tako dalekosežno povjerenje samo konsolidovanju državi, pošto je konsolidacija državnog ustroja potrebno jamstvo, da će država podnijeti golemi teret, koji si ga je naprtila nsljed rata, a da ne dodje do katastrofe. Uvjeti su dani sa našim predlozima o novouredjenju države. Ali nipošto ne mogu svi narodi, da preuzmu na jednak način državne terete. Oni, koji su izgubili najbolje svoje sile, koji su umirali od gladi, kojima je rat razorio najljepša mjesta, koji imadu na hiljade naroda kao bjegunce raštrkane svijetom, ne smiju biti isto tako opterećeni kao oni, čija je politika bila prava ratna politika, koji sjede u sredstvima, za koje imade još uvijek kruha i masti, koji nijesu izgubili nijednog sela, koji nijesu okusili gorkih suza bjegunstva, koji su se obogatili ratom. Može se izračunati, kamo su pošli ratni dobici. — Pitanje našeg narodnog programa u smislu deklaracije je u neodijeljivom savezu sa financijskim problemom, kojim će se sada baviti carevinsko vijeće. Naša je delegacija — o tom smo uvjereni — potpuno svijesna ovih činjenica. Radi toga je i opozicija, nagoviještena vladi i sistemu, prije svega u pitanju državnog proračuna, povjesni događaj, pun značenja u svom bistvu i u svojim posljedicama. Sav narod stoji za svojim zastupnicama.

### Iz govora dr. Laginje.

U sjednici zastupničke kuće progovorio je i zastupnik dr. Laginja i rekao među ostalim: Ako bi se za ukamačenje ratnih dugova nužni iznos od 1700 milijuna kruna složio u notama od 100 K šest komada jedan uz drugi, pa onda te redove slagali jedan kraj drugoga, dobili bi prugu od 2700 kilometara, dakle po prilici šest puta veću no što je željeznička pruga Beč-Trst. To nam može zorno prodočiti veličinu opterećenja. Zastupnici Južnih Slavena, najvručje žele mir, jer su uslijed rata najviše stradali. Neizmerno su zahvalni caru i papi za najranije izjave.

Nu Slaveni nemaju nikakovo pouzdanje u tako na veliko zasnovani gospodarski program vlade, čim vlada neće moći izvesti svoj program, ili će sama ići, ili će poslati parlament kući. Govornik opominje vladu, neka ne rekvirira ili odvoji brodski prostor, o čemu se sada govori, jer bi ta mjera naišla na najveći otpor interesenata. Što se tiče dalmatinskog pitanja, vodi se tako žestoka borba između Austrije i Ugarske, da je svakako isključen sporazum na temelju izjava obostranih ministara predsjednika o Dalmaciji, Hrvati, Srbi i Slovenci dozivaju austrijskom i madžarskom ministru-predsjedniku: „Nadajte se treći, koji će kazati: Dalmacija pripada onome narodu, čiji su kraljevi tamo pokopani, čiji se jezik govorio i čiji se život živi“.

## Pravo ili sila.

Prije nekoliko dana je „Tagespost“ objavila članak pod naslovom „Südslawen“, u kojem se bavi na veoma jednostavan i djetinjasti način sa našim narodnim pitanjem. Ne bi se obazrili na ove izvode, kad ne bi nosili na sebi bljega političke impotencije gotovih krugova u našoj državi. U tom se je članku razgoropadila stara imperijalistička impertinencija, čiji je vrhovni zakon željezna šaka. Ovaj članak jest i tipičan primjer za protumoralni pogled na svijet, koji je od vajkada onemogućio poravnanje narodnih sporova unutar granica naše države. Dok je historički uzor francuske revolucije ispunjavao glave njemačkih političara neugodnom slutnjom ruskog osvajača i organizatora a la Napoleon, bila je sva Njemačka i po njezinom prednjačenju i njemačka Austrija puna prosvjeda i srdžbe na svenjemstvo. Ali iza pobjeda u Galliji i kod Rige nestalo je ove bojazni. Ruska demokracija postala je na jedared „prividnom demokracijom“, a njezin je slom bila uzbuna na pokajanje. Sve su mirovne rezolucije spale u staru šaru, a ljubav za mir, kojom su se nekoji političari resili, zbačena je gnjusom i stidom. Bolja je sila od prava, ali ni pravo nije na odmet, kad ponestane sile. Taj čudnovati fenomen, koji otkriva svu neiskrenost njemačkih težnja za demokratizacijom, može se primjetiti također u našoj zastupničkoj kući. Danas nije više sistem Stürgkh nešto tako nepristojnoga i odvratnoga, kao što je bio još pred nekoliko sedmica. Takav gospodin Stürgkh bio bi opet korisno i dobrodošlo lice. Ali posve nas krivo sudl „Tagespost“, kad nas sudl po vlastitom kalupu. Mi nijesmo Nijemci. Nije na nas utjecala ruska revolucija kao nekakovo strašilo za ptice. Ruska je revolucija bila u svojim težnjama za demokracijom srodan pojav sa našim političkim ciljevima. Naš boj za demokratizaciju nije od jučer i riječ demokratizam nije kod nas samo lozinka trenutka, već je u našoj krvi i od vajkada u našim narodnim programima. Ali teško je tajiti, da nije ruska revolucija doprinjela svoje, da se je skršila u Austriji moć svenjemačke reakcije i da je došlo do saziva parlamenta, ali ne može se nipošto ustvrditi, da je tek ruska revolucija ostvarila naš stari demokratizam i naše stare težnje za samoodredjenjem i ravnopravnosti naroda.

„Očevidno“, piše „Tagespost“, „djelovao je postanak prividne demokracije u Rusiji opojno na duh slavenskih naroda u Austriji. Ova je pitanost sada prošla, a ruska je demokracija razočarala vascio svijet. Sada, kad je nastupio marmuruk, bit će moguće, da se prozbori mirna riječ sa Poljacima i Jugoslavenima“. Za tim nastavlja člankar, da su Hrvati i Poljaci naravni saveznici Nijemaca, koju pomisao ili kompliment moramo odmah da otklonimo, da ne bude suvišnih iluzija. „Ali za to moraju Jugoslaveni da žrtvuju ona luda maštanja, koja su zabasala do ujedinjenja Slovenaca, Hrvata i Srba“. Ali to je nemoguće iz slijedećih razloga: „Odsječemo li jadranska područja od tijela Austrije (?), da ih pripojimo jugoslavenskoj državi, ma bilo i to pod žezlom Hapsburgovaca, bio bi nje mačknoj naciji, a pogotovo Nijemcima u Austriji za-

tvoren put do mora“. Radi toga je nedopustan savez Slovenaca sa ostalim Jugoslavenima! Hrvati mogu polučiti vanrednu čast, da budu imenovani saveznicima njemačkoga naroda, ali uz uvjet, da zbače svaku pomisao na savez sa Slovincima, pošto su Slovenci na putu njemačkim težnjama za morem.

O istom bi predmetu pisale madžarske novine na primjer tako: „Madžarski narod smatra Slovence najboljim saveznicima Madžara; samo se ovi moraju okaniti ludog nacrtu, ujedinjenja Slovenaca, Hrvata i Srba u jednu državu cijelinu, jer bi madžarska narodnost bila time otkinuta od mora itd.“ Tako izgledaju dakle ove velikodušne ponude. Nijemci i Madžari moraju si osigurati preko tuđih područja put do mora. Nijemcima je dostatno žrtvovanje Slovenaca, a Madžarima Hrvata i Srba. To što ostaje, može računati sa njihovim dobrohotnim savezništvom. Neka nam dakle „Tagespost“ izvoli odgovoriti na ova pitanja: „Ako nema za narod, koji obitava pokrajine na Jadranskom moru, drugog izlaska do pomorčanja ili potalijančenja, zašto se taj narod dakle bori na fronti? Koji ih cilj vodi, kad svi putevi vode u propast? Da li misli gospodin urednik, da njemački jaram manje tlačiti od talijanskog? Da li ne shvaća „Tagespost“, da isticanjem njemačkih imperijalističkih interesa nikako ne može da si steče našeg savezništva, za kojim prividno hlepi. Mi imademo i previše briga, da bi st morali natrpati još brige za narod, koji živi izvan Austrije. Ne uvidja li „Tagespost“, da je njezina ponuda tako bezprimjerno glupa, da je poruga samoj sebi i njezinom izumitelju? Ta pisac onog članka kaže Hrvatima: Odrekni se Slovenaca, a ja ću ti za to dati — ljubav.“

## Domaće vijesti.

**Prodaja ribe.** U slučaju, da prispije riba prodati će se ona danas. Pravo kupovati ribu imadu danas vlasnici živežnih karata počevši od broja 7301.

**Bale.** Požari su uništili u toj općini široke prostore šuma sve do ceste od sela. Šteta je znatna. Gasili su vojnici, ali nijesu mogli ubustaviti vatru, dok nije došlo do same ceste.

## SA RATISTA.

: Beč, 30. Iz ratnog se izvjestiteljskog stana javlja: Na sočkoj su fronti stajale naše postojanke u zaledju od jutra dalje pod žestokom vatrom neprijateljskog topništva i bacala mina. Popodne poduzeta neprijateljska navala postigla je istočno od Podloke mjestimičan uspjeh, koji je bio uspjelom protunavalom naših četa opet istrgnut. Prostor južno od zaravanka Banjšćica i brda sv. Gabrijela stajao je neprestano pod najtežom topovskom vatrom i bio pozorištem trajnih, žestokih bojeva. Sve su se talijanske navale slomile u našoj vatri. Na istočnom je bojištu oživjela na više mjesta fronte topnička živahnost. Došlo je i do opetovanih neprijateljskih navala. Na kolodvor Friedrichstadta, koji je važno stječište ruskih stvarnih prijevoza, izbacili su naši ljetači 360 kilograma bombe. Na jugoistočnom bojištu nema ništa nova.

: Beč, 1. (D. u.) Glavni ratni izvjestiteljski stan javlja: Lažljiv talijanski izvještaj: Talijanski ratni izvještaj od 21. rujna javlja ovo: Jučer u jutro spustila se je neprijateljska navala u masama na kraju doline Genove na našu malenu stražarsku postojanku južno od vrha Cigollon (Adamello) u živahnu borbu, koja se je svršila uzmakom neprijatelja, koji je ostavio mnogo mrtvih na ozemlju. Taj je izvještaj tako nezgrapno izvraćanje, da ga se mora prikazati u pravoj svjetlosti. Naši narstajni odjeli, kojima je bilo povjereno provedenje ovog pothvata, prodrli su u četiri neprijateljska uporišta, kojih bje posatka dijelom oborena, dijelom protjerana u bijeg. Izakako su postigli bili svoj cilj, povratili su se naši odjeli prema zapovijedi u svoja ishodišta. Naši su se gubici ograničili na jednoga lako ranjenoga. Evo, ovo je opet školski primjer za pouzdanost izvješća, koja sastavljaju talijanski podzapovjednici, kako bi na svaki način mogli javiti o sebi ovaj ili onaj junački čin.

## RAT NA MORU.

Berlin, 30. (D. u.) Wolffov ured javlja: Na sjevernom bojištu djelatnost je naših podmornica opeta potopila 25.000 brutto reg. tona.

Poglavica mornaričnog admiralskog štaba.

Rim, 30. (D. u.) Načelnik ureda mornaričkog stožera javlja: Dne 28. rujna na večer bacili su neprijateljski hidroplani na Gradež 22 bombe, a da nijesu prouzročili nikakve štete, osim smrti jedne žene. Dne 24. rujna napala su 3 vrlo brza neprijateljska lovna stroja dva naša hidroplana, koji su, praćeni od jednog lovnog ljetala i motornog čamca, bili na izvidjanju. Istodobno je neprijateljska torpedovka napala motorni čamac, koji je odgovorio topovskim hicima. Na to dođoše druga dva naša hidroplana te opstrijeljivahu iz malene visine neprijateljske torpedovke, prisilivši ih time na uzmak. Napadnut od 3 neprijateljska stroja, sunovratilo se je jedan naš hidroplan poslije ogorčenog boja u gorućem stanju. Pilot i drugi kormilar svršiše tako junački sjajnu svoju karijeru kao ljetači. Dne 25. rujna opstrijeljivali su naši hidroplani bombama neprijateljske torpedovke, koje su krstarile duž jadranske obale. Dne 27. rujna na večer napadoše naši hidroplani neprijateljske hangare na Proseku. Nabacaše ih 41 bombom te se usprkos žestokoj obrambenoj vatri vratiše u svoja izlazišta. Dne 28. rujna na večer navališe nekoji neprijateljski hidroplani na našu obalu medju Pesarom i Comanom te medju Casenato i Santa Croce, izbacise mnogo bomba, prouzročiše neku stvarnu štetu te raniše 2 osobe. Na nebranjeno mjesto Sinigaglia bačena bomba probila je neku kuću, no nije zahtijevala nikakove žrtve. Skoro u isto doba, medju 8 i 10 sati, napadoše druga neprijateljska jata ljetala našu obalu u južnom Jadrani medju Monopoli i Lecco te nabaciše mnogobrojnim bombama Ostuni i Brindisi. U prvom mjestu nije nanešena nikakva šteta, u drugom mjestu, na koje se je naročito smjeralo, prouzročene su znatne stvarne štete. Usmrceno je 5 osoba, od kojih 2 civilista, ranjene su 22 osobe. Navala bje pozdravljena jakim navalnom vatrom, koja je ograničila djelatnost neprijateljske nenadane navale. Jedan je navaljujući hidroplan bio sastrijeljen te zarobljena 2 ljetača. U noći na 29. rujna opstrijeljivahu neprijateljski hidroplani zapovjedništva Trst i Salvoe područje Oglej-Villa Vicentina i Palmanovu. Na ustuk di-goše se odmah naši hidroplani te nabacaše sa 18 granata i nekoliko požarnih bomba vojničke naprave na rtu Salvoe. Usprkos žestokoj obrambenoj vatri i djelatnosti reflektora vratiše se svi neoštećeni.

## RAZNI BRZOJAVI.

: Haag, 29. Značajno se u listu „Daily News“ izjavlja predborilac za Stockholmsku konferenciju, bivši član kabineta Henderson, o svom stanovištu prema ratu i veli, ako bi pobjeda imala predočivati pobjedu ideala antante, da bi to morao zaista biti mir naroda. Ljubav prema domovini i vjerna požrtvovnost radničkih razreda u svim alijiranim zemljama da je bio važan znak rata. Time da su si radnički razredi osigurali pravo, da zajedno glasuju kod ustanovljenja mirovne politike. Čitava antanta da je sad demokratska. Na mirovnom će kongresu govoriti zastupnici za narod. No Henderson nalazi poteškoću u tom, što će zastupnici Njemačke govoriti u ime cara. Prema njegovom shvaćanju morala bi dakle demokratizacija Njemačke uslijediti prije mirovnih rasprava.

Beč, 30. Kako se glasa, bit će bivši ministar za javne radnje barun Trnka imenovan doživotnim članom gospodске kuće.

Petrograd, 30. Vlada prihvatila je osnovu monopola na slador koji bi državi donio godišnje 850 milijuna rubalja.

Frankfurt, 30. „Frankfurter Zeitung“ javlja, da „Associated Press“ donosi iz Buenos Airesa brzojavku, da je argentinska vlada odredila mobilizaciju svoje mornarice.

Zeneva, 30. „Matin“ javlja iz Petrograda, da je Suhomilnov podnio priziv protiv svoje osude.

Berlin, 30. Kako „Vorwärts“ javlja, priredilo je radništvo u mnogim većim gradovima Njemačke iskaze u prilog mira putem sporazuma.

Zeneva, 30. Kako se preko Pariza iz Washingtona javlja, objelodanjen je jučer prvi američki službeni izvještaj o operacijama američkih četa na francuskom ratištu.

## AUSTRO-UGARSKI RATNI IZVJEŠTAJ.

Beč, 1. (D. u.) Službeno se javlja:

Istočno i albansko bojište.

Nema ništa da se javi.

Talijansko bojište.

Na sočkoj su fronti smalaksali napadaji talijanske pješadije. Kod Podloke, na Banjski visoravn u gušili smo talijanski sunak u klici. Nesmanjenom žestinom traju topnički bojevi u okolici brda sv. Gabrijela i sjeveroistočno od njega. Kod bojne skupine baruna Konrada nema osobitih događaja.

Poglavica generalnog stožera.

## Dogodjaji na moru.

Beč, 1. (D. u.) Službeno se javlja:

Na večer 27. rujna naša su mornarička ljetala obasula uspješno bombama zračne postaje u Brindisiju i torpednjače i podmornice, koje su se nalazile u ovoj luci. Kako se je moglo nesumnjivo ustanoviti, dobila je jedna skupina razarača dva teška metka bomba. I drugi su nišani bili dobro pogodjeni. Uspješnom poduzeću proti talijanskim uređajima za zrakoplove od 29. rujna kod Jeslja, o kojem smo već javili, slijedila je uspjehom okrunjena navala naših mornaričkih ljetača proti hangaru za zrakoplove u Ferrari, kojoj je navali pao žrtvom opet zračni brod. Hangar je bio pogodjen dvjema bombama te je uslijed toga izgorio zrakoplov golemim plamenom. Istu smo večer nabacili tvorničke uređaje uspješno bombama u Ponte Lagho scuro. Neprijatelj je obnovio 28. i 29. rujna svoje zračne navale na Pulu, koje nijesu prouzročile nikakove znatne štete niti vojničke niti privatne naravi. Dva su momka bila ranjena. Jedno je talijansko ljetalo bilo oboreno 29. rujna od našeg lovačkog ljetača nad morem te se je srušilo u plamenu. Ljetači, dva talijanska ljetalačka poručnika, su mrtvi.

Vodstvo c. i kr. mornarice.

## NJEMAČKI RATNI IZVJEŠTAJ.

Berlin, 1. listopada. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana javlja:

Zapadno bojište.

Bojna skupina prijestolonaslijednika Rupprechta: U Flandriji bio je topnički boj na obali i u luku Yperna jak od popodneva unaprijed. Ostao je i preko noći živahan. Engleski i francuski ljetači prouzročiše u zadnje doba u belgijskom području bacanjem bomba znatnu stvarnu štetu. Navale su medju

gradjanskim pučanstvom prouzročile mnogo-brojnih žrtava.

Bojna skupina njemačkog prijestolonaslijednika: Uzduž Aisne, sjeveroistočno od Reimsa i u Champagni oživjela je paljbena djelatnost, većim dijelom u savezu sa izvidničkim okršajima, kod kojih smo dopremili zarobljenika.

Naši su ljetači bacili opet bombe na zgrade i hambare u unutrašnjosti Londona. Mnogobrojni su požari odavali osobitu učinkovitost ovih navala. Druga su ljetala napala na Margate i na Dover. Sva su se ljetala vratila neoštećena. 14 je neprijateljskih ljetala bilo jučer oboreno. Poručnik je Gontermann postigao jučer svoju 37. i 38. zračnu pobjedu a natporučnik Berthold svoju 27. i 28.

Istočno bojište.

Položaj je nepromijenjen. Mjestimični napadajni okršaji izazvali su u nekojim odsjecima prolazno pojačanje paljbe.

Macedonsko bojište.

Nema osobitih događaja.

Prvi majstor glavnog sijela Ludendorff.

## NEPRIJATELJSKI IZVJEŠTAJ.

Ruski:

30. rujna. Sjeverozapadna i jugozapadna fronta. Puškaranje i izvidjanje.

Kaukaska fronta. Nema ništa važna, da se javi.

Istočno more. Prema vijesti, prispjelo je 29. rujna prije podne, spasilo se je od momčadi razarača torpedovka „Ohotnik“ samo 43 momka. Svi su članici, kao što i četvrtina momčadi, ostali dobrovoljno na krovu te potonuše zajedno sa brodom.

Ljetalaštvo. Na jugozapadnoj fronti izbacise brza naša ljetala 10 puda bomba na nekoja mjesta. Ljetala tipa „Muromec“ izbacise oko 50 puda bomba na neprijateljske povorke četa i vozova kod sela Alnoruksa. U predjelu Guzymalova sastrijelilo je jedan „Muromec“ neprijateljsko ljetalo, koje se je sunovratilo u gorućem stanju.

Engleski:

Izvještaj iz Mezopotamije od 26. rujna. Dva naša ljetala se nijesu vratila sa izvidničkog ljeta sjeverno od Sanexpe. Inače nema promijene položaja. Tijekom zadnje je sedmice vrućina sprječavala svaku djelatnost.

29. rujna na večer. Jutros poduzeo je neprijatelj napadaj na dvije naše straže na uzvisini 70 sjeverno od Lensa. Navale su bile suzbijene iz oštrog boja; kod toga smo zarobili nekoliko momaka. Dva su naša momka nestala. Osim toga smo dopremili kao rezultat poduzeća naših izvidničara nekoliko zarobljenika u blizini ceste Bapaume-Cambrai. Naše je topništvo djelovalo tijekom dana na Ypernskoj fronti. Neprijateljsko je topništvo također djelovalo na različitim točkama izmedju kanala Ypern-Comines i St. Juliena.

29. rujna u jutro. Nema šta da se javi osim obične topovske paljbe.

: 30. rujna popodne. Tečajem noći potrajala je topovska vatra na obje strane na bojištu istočno od Poligonske šume. Slišnuta bje njemačka pješadija vatrom raspršena. Istočno od Loosa odbijena bje neprijateljska navala sa bombama po našim četama. Kao rezultat sukoba i strafunskih smo pothvata dopremili nekoliko zarobljenika.

Francuski:

29. rujna popodne. Na desnom brijegu Moze djelovanje obiju topništva. Izjalovili su se u našoj vatri napadaji neprijatelja na naše unaprijed pomaknute položaje jugoistočno od St. Quentin, u okolici Aillesa i sjeverno od šume Caurieres. U gornjoj Alzaciji uspjela nam je provala u njemačke položaje istočno od Septa. Razorili smo zakloništa te dopremili zarobljenika. Sa ostale fronte nema šta, da se javlja.

Ljetalaštvo. Njemačka su ljetala bacala bombe na okolicu Bar le Duc.

29. rujna na večer. Tijekom dana nikakovi pješaki okršaji. Topničko djelovanje raste dosta znatno na fronti Aisne, osobito u odsjecima Pantheon i Hurtebise. Na desnom brijegu Moze nastavlja se žestoko topnički boj na obim stranama u području sjeverno od šume Chaume. Svuda je inače bio dan miran.

27. t. mj. oborili su naši ljetači dva njemačka ljetala. Skupine su naših ljetala nabacile bombama ljetališta Staden, Roulers i Kortemarck i taborišta u tom području.

Belgijski izvještaj. Djelatnost obostranih je topništva bila 28. rujna preko dana običajna. Paljba je topništva narasla među Nieuportom i Dixmuidenom do vanredne žestine. Mnogobrojne su njemačke ophodnje kušale prodirjeti u naše linije. Svi su ovi pothvati bili uzaludni, izim jednog mjesta, gdje je neprijatelj prodro u glavicu našeg opkopa. Bio je odmah istjeran. Naše su baterije gadjale razornom vatrom na njemačke baterije, od kojih su nekoje uzele na nišan tvrdjavu Koncke.

29. su rujna imali ljetači mnogo posla. Dva su belgijska ljetača išla u potjeru za nekim njemačkim ljetačima, koji su ljetjeli u smjeru na Dünkirchen i Calais.

Izvještaj istočne armije. Na Strumi i na Vardaru djelovalo je obostrano topništvo prilično žestoko. Noć je privremeno prekinula paljbu. Tijekom dana okršaji ophodnja na Strumi i u dolini Devollja.

30. rujna, popodne. Prilično jaka topovska vatra u okolici Panthéona, Hurtebise Craone, kao i na desnoj obali Moze. Istočno od Auberivea odbili smo smjeli pothvat neprijatelja. Nasuprot smo prodrli zapadno od brda Cornillet u njemačke crte, kod česa smo se dočepali ratnog orudja. Na ostaloj fronti noć mirna.

## Političke vijesti.

### Neosnovan teret.

Pod ovim naslovom piše „Slovenski Narod“: Silka, koju nam pokazuje proračun veoma je ozbiljna. Ovim je riječima financijski ministar predložio državnom saboru redoviti proračun za godinu 1917./18. Već sedam godina gospodari Austrija bez redovito odobrenog proračuna bez neposredne suradnje i kontrole carevinskog vijeća... Sa neuredjenim je financijama išla država u rat; tek su to ruševina državnog gospodarstva, što se danas nazivlje državni proračun za god. 1917.-18. Usporedimo li taj proračun sa onim godine pred ratom 1913. vidimo, da su državni izdaci poskočili za 18.708.500.000 kruna, gotovo 19.000.000.000 K od 3.461.100.000 kruna na 22.169.600.000 kruna. Deficit iznosi 17.985.600.000 kruna. Državni su dugovi iznosili pred vojnom 13.000.000.000 kruna; narasli su za 41.260.000.000 kruna i broje dandanašnji dakle 54 milijarda. Ove se godine još ne amortizuju ratni dugovi ali ipak se mora platiti za kamate i prijašnje amortizacije 2.264.700.000 kruna, od toga 1.702.000.000 kruna za amortizaciju ratnih dugova. Kad dodje na red amortizacija morat će se izlučiti za ratne dugove 3 milijarde kruna na godinu: kroz 40 godina za svakog državljanina 100 kruna, za obitelj sa 4 djece 600 kruna! — Za narodno zastupnike nastupaju sada vremena ogromne odgovornosti, političke i narodno-gospodarske. Politički je stvar takova, da onaj, koji će odobriti ovogodišnji redoviti proračun, će odobriti i sve druge zajmove, koje je vlada uzela neustavnim putem te daje vladi i sistemu apsolutorij za sve, što se je desilo. Osim toga obvezuje se narodni zastupnik za budućnost, barem moralčno: on ne odobrava samo činjenicu, da su učinjeni zajmovi i način kako su upotrebljeni, već se obvezuje i moralčno, da neće uskratiti kroz dojučih 40 godina uplaćivanje kamata i amortizacija. Jasno jest, da zastupnici mogu iskazati svoje tako dalekosežno povjerenje samo konsolidovanom državi, pošto je konsolidacija državnog ustroja potrebno jamstvo, da će država podnijeti golemi teret, koji si ga je naprtila uslijed rata, a da ne dodje do katastrofe. Uvjeti su dani sa našim predlozima o novouredjenju države. Ali nipošto ne mogu svi narodi, da preuzmu na jednak način državne terete. Oni, koji su izgubili najbolje svoje sile, koji su umirali od gladi, kojima je rat razorio najljepša mjesta, koji imaju na hiljade naroda kao bjegegunce raštrkane svijetom, ne smiju biti isto tako opterećeni kao oni, čija je politika bila prava ratna politika, koji sjede u sredstvima, za koje imade još uvijek kruha i masti, koji nijesu izgubili nijednog sela, koji nijesu okusili gorkih suza bjegunstva, koji su se obogatili ratom. Može se izračunati, kamo su pošli ratni dobitci. — Pitanje našeg narodnog programa u smislu deklaracije je u neodijeljivom savezu sa financijskim problemom, kojim će se sada baviti carevinsko vijeće. Naša je delegacija — o tom smo uvjereni — potpuno svijesna ovih činjenica. Radi toga je i opozicija, nagoviještena vladi i sistemu, prije svega u pitanju državnog proračuna, povjesni događaj, pun značenja u svom bistvu i u svojim posljedicama. Sav narod stoji za svojim zastupnicama.

### Iz govora dr. Laginja.

U sjednici zastupničke kuće progovorio je i zastupnik dr. Laginja i rekao među ostalim: Ako bi se za ukamachenje ratnih dugova nužni iznos od 1700 milijuna kruna složio u notama od 100 K šest komada jedan uz drugi, pa onda te redove slagali jedan kraj drugoga, dobili bi prugu od 2700 kilometara, dakle po prilici šest puta veću no što je željeznička pruga Beč-Trst. To nam može zorno prodočiti veličinu opterećenja. Zastupnici Južnih Slavena, najvručije žele mir, jer su uslijed rata najviše stradali. Neizmjereno su zahvalni caru i papi za najranije izvještaje.

Nu Slaveni nemaju nikakovo pouzdanje u tako na veliko zasnovani gospodarski program vlade, čim vlada neće moći izvesti svoj program, ili će sama ići, ili će poslat parlament kući. Govornik opominje vladu, neka ne rekvirira ili odsvoji brodski prostor, o čemu se sada govori, jer bi ta mjera naišla na najveći otpor interesenata. Što se tiče dalmatinskog pitanja, vodi se tako žestoka borba između Austrije i Ugarske, da je svakako isključen sporazum na temelju izjava obostranih ministara predsjednika o Dalmaciji. Hrvati, Srbi i Slovenci dozivaju austrijskom i mađarskom ministru-predsjedniku: „Nađi će se treći, koji će kazati: Dalmacija pripada onome narodu, čiji su kraljevi tamo pokopani, čiji se jezik govorio i čiji se život živi“.

## Pravo ili sila.

Prije nekoliko dana je „Tagespost“ objavila članak pod naslovom „Stidslawen“, u kojem se bavi na veoma jednostavan i djetinjasti način sa našim narodnim pitanjem. Ne bi se obuzrli na ove izvode, kad ne bi nosili na sebi biljege političke impotencije gotovih krugova u našoj državi. U tom se je članku razgoropadila stara imperijalistička impertinencija, čiji je vrhovni zakon željezna šaka. Ovaj članak jest i tipičan primjer za protumoralni pogled na svijet, koji je od vjkada onemogućio poravnanje narodnosnih sporova unutar granica naše države. Dok je historički uzor francuske revolucije ispunjavao glave njemačkih političara neugodnom slutnjom ruskog osvajača i organizatora à la Napoleon, bila je sva Njemačka i po njezinom predtjačenju i njemačka Austrija puna prosvjeda i srdžbe na svenjemanstvo. Ali iza pobjeda u Galiciji i kod Rige nestalo je ove bojazni. Ruska demokracija postala je na jedared „prividnom demokracijom“, a njezin je slom bila uzbuna na pokajanje. Sve su mirovne rezolucije spale u staru šaru, a ljubav za mir, kojom su se nekoji političari resili, zbačena je gufusom i stidom. Bolja je sila od prava, ali ni pravo nije na odmet, kad ponestane sile. Taj čudnovati fenomen, koji otkriva svu neiskrenost njemačkih težnja za demokratizacijom, može se primjetiti također u našoj zastupničkoj kući. Danas nije više sistem Stürgkh nešto tako neprilostnoga i odvratnoga, kao što je bio još pred nekoliko sedmica. Takav gospodin Stürgkh bio bi opet korisno i dobrodošlo lice. Ali posve nas krivo sudi „Tagesposta“, kad nas sudi po vlastitom kalupu. Mi nijesmo Nijemci. Nije na nas utjecala ruska revolucija kao nekakovo strašilo za ptice. Ruska je revolucija bila u svojim težnjama za demokracijom srodan pojav sa našim političkim ciljevima. Naš boj za demokratizaciju nije od jučer i riječ demokratizam nije kod nas samo lozinka trenutka, već je u našoj krvi i od vjkada u našim narodnim programima. Ali teško je tajiti, da nije ruska revolucija doprinijela svoje, da se je skršila u Austriji moć svenjemačke reakcije i da je došlo do saziva parlamenta, ali ne može se nipošto ustvrditi, da je tek ruska revolucija ostvarila naš stari demokratizam i naše stare težnje za samoodredjenjem i ravnopravnosti naroda.

„Očevidno“, piše „Tagespost“, „djelovao je postanak prividne demokracije u Rusiji opojno na duh slavenskih naroda u Austriji. Ova je pitanost sada prošla, a ruska je demokracija razočarala vascio svijet. Sada, kad je nastupio marmurluk, bit će moguće, da se prozbori mirna riječ sa Poljacima i Jugoslavenima“. Za tim nastavlja člankar, da su Hrvati i Poljaci naravni saveznici Nijemaca, koju pomisao ili kompliment moramo odmah da otklonimo, da ne bude suvišnih iluzija. „Ali za to moraju Jugoslaveni da žrtvuju ona luda maštanja, koja su zabasala do ujedinjenja Slovenaca, Hrvata i Srba“. Ali to je nemoguće iz sljedećih razloga: „Odsječemo li jadranska područja od tjelesa Austrije (?), da ih pripojimo jugoslavenskoj državi, ma bilo i to pod žezlom Hapsburgovaca, bio bi njemačkoj naciji, a pogotovo Nijemcima u Austriji za-

tvoren put do mora“. Radi toga je nedopustan savez Slovenaca sa ostalim Jugoslavenima i Hrvati mogu polučiti vanrednu čast, da budu imenovani saveznicima njemačkoga naroda, ali uz uvjet, da zbače svaku pomisao na savez sa Slovencima, pošto su Slovenci na putu njemačkim težnjama za morem.

O istom bi predmetu pisale mađarske novine na primjer tako: „Mađarski narod smatra Slovence najboljim saveznicima Mađara; samo se ovi moraju okaniti ludog nacrtu, ujedinjenja Slovenaca, Hrvata i Srba u jednu državu cijelinu, jer bi mađarska narodnost bila time otkinuta od mora itd.“ Tako izgledaju dakle ove velikodušne ponude. Nijemci i Mađari moraju si osigurati preko tuđih područja put do mora. Nijemcima je dostatno žrtvovanje Slovenaca, a Mađarima Hrvata i Srba. To što ostaje, može računati sa njihovim dobrohotnim savezništvom. Neka nam dakle „Tagespost“ izvoli odgovoriti na ova pitanja: „Ako nema za narod, koji obitava pokrajine na Jadranskom moru, drugog izlaska do ponijemčenja ili potalljančenja, zašto se taj narod dakle bori na fronti? Koji ih cilj vodi, kad svi putevi vode u propast? Da li misli gospodin urednik, da njemački jaram manje tlačiti od talijanskog? Da li ne shvaća „Tagesposta“, da isticanjem njemačkih imperijalističkih interesa nikako ne može da si steče našeg savezništva, za kojim prividno blepi. Mi imademo i previše briga, da bi si morali natrpati još brige za narod, koji živi izvan Austrije. Ne uvidja li „Tagespost“, da je njezina ponuda tako bezprimjerno glupa, da je poruga samoj sebi i njezinom izumitelju? Ta pisac onog članka kaže Hrvatima: Odreknite se Slovenaca, a ja ću ti za to dati — ljubav.“

## Domće vijesti.

**Prodaja ribe.** U slučaju, da prisprije riba prodatav će se ona danas. Pravo kupovati ribu imadu danas vlasnici živežnih karata počevši od broja 7301.

**Bale.** Požari su uništili u toj općini široke prostore šuma sve do ceste od sela. Šteta je znatna Gasili su vojnici, ali nisu mogli obustaviti vatru, dok nije došlo do same ceste.

**SA RATISTA.**

: Beč, 30. Iz ratnog se izvjestiteljskog stana javlja: Na sočkoj su fronti stajale naše postojanke u zaledju od jutra dalje pod žestokom vatrom neprijateljskog topništva i bacala mina. Popodne poduzeta neprijateljska navala postigla je istočno od Podloke mjestimičan uspjeh, koji je bio uspjelom profunavalom naših četa opet istrgnut. Prostor južno od zaravanka Banjščica i brda sv. Gabrijele stajao je nepresiano pod najtežom topovskom vatrom i bio pozorištem trajnih, žestokih bojeva. Sve su se talijanske navale slo-mile u našoj vatri. Na istočnom je bojištu oživila na višoj mjestu fronte topnička živila. Došlo je i do opetovanih neprijateljskih navala. Na kolodvor Friedrichstadta, koji je važno stajalište ruskih stvarnih prijevoza, izbacili su naši ljetaci 360 kilograma bombe. Na jugoistočnom bojištu nema ništa nova.

: Beč, 1. (D. u.) Glavni ratni izvjestiteljski stan javlja: Lažljiv talijanski izvještaj: Talijanski ratni izvještaj od 21. rujna javlja ovo: Jučer u jutro spustila se je neprijateljska navala u masama na kraju doline Genove na našu malenu stražarsku postojanku južno od vrha Cigollon (Adamello) u živahnu borbu, koja se je završila uzmakom neprijatelja, koji je ostavio mnogo mrtvih na ozemlju. Taj je izvještaj tako nezgrapno izvratanje, da ga se mora prikazati u pravoj svjetlosti. Naši nasrtajni odjeli, kojima je bilo povjereno provedenje ovog pothvata, prodri su u četiri neprijateljska uporišta, kojih bje posatka dijelom oborena, dijelom protjerana u bljag. Izakako su postigli bili svoj cilj, povratili su se naši odjeli prema zapovijedi u svoja ishodišta. Naši su se gubici ograničili na jednoga lako ranjenoga. Evo, ovo je opet školski primjer za pouzdanost izvješća, koja sastavljaju talijanski podzapovjednici, kako bi na svaki način mogli javiti o sebi ovaj ili onaj junački čin.

**RAT NA MORU.**

Berlin, 30. (D. u.) Wolffov ured javlja: Na sjevernom bojištu djelatnost je naših podmornica opeta potopila 25.000 brutto reg. tona.

Poglavica mornaričnog admiralskog štaba.

Rim, 30. (D. u.) Načelnik ureda mornaričkog stožera javlja: Dne 28. rujna na večer bacili su neprijateljski hidroplani na Gradež 22 bombe, a da nijesu prouzročili nikakve štete, osim smrti jedne žene. Dne 24. rujna napala su 3 vrlo brza neprijateljska lovna stroja dva naša hidroplana, koji su, praćeni od jednog lovnog ljetala i motornog čamca, bili na izvidjanju. Istodobno je neprijateljska torpedovka napala motorni čamac, koji je odgovorio topovskim hicima. Na to došlo je druga dva naša hidroplana te opstrijeljivahu iz malene visine neprijateljske torpedovke, prisilivši ih time na uzmak. Napadnut od 3 neprijateljska stroja, sunovratilo se je jedan naš hidroplan poslije ogorčenog boja u gorućem stanju. Pilot i drugi kormilar svršiše tako junački sjajnu svoju karijeru kao ljetaci. Dne 25. rujna opstrijeljivali su naši hidroplani bombama neprijateljske torpedovke, koje su krstarile duž Jadranske obale. Dne 27. rujna na večer napadoše naši hidroplani neprijateljske hangare na Proseku. Nabacaše ih 41 bombom te se usprkos žestokoj obrambenoj vatri vratiše u svoja izlazišta. Dne 28. rujna na večer navališe nekoji neprijateljski hidroplani na našu obalu medju Pesarom i Comanom te medju Casenato i Santa Croce, izbacije mnogo bomba, prouzročivši neku stvarnu štetu te raniše 2 osobe. Na nebranjeno mjesto Sinigaglia bačena bomba probila je neku kuću, no nije zahtijevala nikakove žrtve. Skoro u isto doba, medju 8 i 10 sati, napadoše druga neprijateljska jata ljetala našu obalu u južnom Jadraru medju Monopoli i Lecco te nabaciše mnogobrojnim bombama Ostuni i Brindisi. U prvom injestu nije nanešena nikakva šteta, u drugom mjestu, na koje se je naročito smjeralo, prouzročene su znatne stvarne štete. Usmrćeno je 5 osoba, od kojih 2 civilista, ranjene su 22 osobe. Navala bje pozdravljena jakom navalnom vatrom, koja je ograničila djelatnost neprijateljske nenadane navale. Jedan je navaljujući hidroplan bio sastrjeljen te zarobljena 2 ljetaca. U noći na 29. rujna opstrijeljivali su neprijateljski hidroplani zapovjedništva Trst i Salvore područje Oglej-Villa Vicentina i Palmanovu. Na ustuk digoše se odmah naši hidroplani te nabacaše sa 18 granata i nekoliko požarnih bomba vojničke naprave na rtu Salvore. Usprkos žestokoj obrambenoj vatri i djelatnosti reflektora vratiše se svi neoštećeni.

**RAZNI BRZOJAVI.**

: Haag, 29. Značajno se u listu „Daily News“ izjavlja predborilac za Stockholmsku konferenciju, bivši član kabineta Henderson, o svom stanovištu prema ratu i veli, ako bi pobjeda imala predočivati pobjedu ideala antante, da bi to morao zaista biti mir naroda. Ljubav prema domovini i vjerna požrtvovnost radničkih razreda u svim alijiranim zemljama da je bio važan znak rata. Time da su si radnički razredi osigurali pravo, da zajedno glasuju kod ustanovljenja mirovne politike. Citava antanta da je sad demokratska. Na mirovnom kongresu govoriti zastupnici za narod. No Henderson nalazi poteškoću u tom, što će zastupnici Njemačke govoriti u ime cara. Prema njegovom shvaćanju morala bi dakle demokratizacija Njemačke uslijediti prije mirovnih rasprava.

Beč, 30. Kako se glasa, bit će bivši ministar za javne radnje barun Trnka imenovan doživotnim članom gospodске kuće.

Petrograd, 30. Vlada prihvatila je osnovu monopola na slador koji bi državi donio godišnje 850 milijuna rubalja.

Frankfurt, 30. „Frankfurter Zeitung“ javlja, da „Associated Press“ donosi iz Buenos Airesa brzojavku, da je argentinska vlada odredila mobilizaciju svoje mornarice.

Zeneva, 30. „Matin“ javlja iz Petrograda, da je Suhomlinov podnio priziv protiv svoje osude.

Berlin, 30. Kako „Vorwärts“ javlja, priredilo je radništvo u mnogim većim gradovima Njemačke iskaze u prilog mira putem sporazuma.

Zeneva, 30. Kako se preko Pariza iz Washingtona javlja, objelodanjen je jučer prvi američki službeni izvještaj o operacijama američkih četa na francuskom ratlištu.

**AUSTRO-UGARSKI RATNI IZVJESTAJ.**

Beč, 1. (D. u.) Službeno ne javlja:

Istočno i albansko bojište.

Nema ništa da se javi.

Talijansko bojište.

Na sočkoj su fronti smalaksali napadaji talijanske pješadije. Kod Podloke, na Banjški visoravni ugušili smo talijanski sunak u klic. Nesumnjivom žestinom traju topnički bojevi u okolici brda sv. Gabrijele i sjeveroistočno od njega. Kod bojne skupine baruna Konrada nema osobitih događaja.

Poglavica generalnog stožera.

Događaji na moru.

Beč, 1. (D. u.) Službeno se javlja:

Na večer 27. rujna naša su mornarička ljetala obasula uspješno bombama zračne postaje u Brindisiju i torpednjače i podmornice, koje su se nalazile u ovoj luci. Kako se je moglo nesumnjivo ustanoviti, dobila je jedna skupina razarača dva teška metka bomba. I drugi su nišani bili dobro pogodjeni. Uspješnom poduzeću protiv talijanskih uređajima za zrakoplove od 29. rujna kod Jesija, o kojem smo već javili, slijedila je uspješom okrunjena navala naših mornaričkih ljetaca protiv hangaru za zrakoplove u Ferrari, kojoj je navall pao žrtvom opet zračni brod. Hangar je bio pogodjen dvjema bombama te je uslijed toga izgorio zrakoplov golemim plamenom. Istu smo večer nabacili tvorničke uređaje uspješno bombama u Ponte Lagho scuro. Neprijatelj je obnovio 28. i 29. rujna svoje zračne navale na Pulu, koje nijesu prouzročile nikakove znatne štete niti vojničke niti privatne naravi. Dva su momka bila ranjena. Jedno je talijansko ljetalo bilo oboreno 29. rujna od našeg lovačkog ljetaca nad morem te se je srušilo u plamenu. Ljetaci, dva talijanska ljetalačka poručnika, su mrtvi.

Vodstvo c. i kr. mornarice.

**NJEMAČKI RATNI IZVJESTAJ.**

Berlin, 1. listopada. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana javlja:

Zapadno bojište.

Bojna skupina prijestolonaslijednika Rupprehta: U Flandriji bio je topnički boj na obali: u luku Yperna jak od popodneva unaprijed. Ostao je i preko noći živahna. Engleski i francuski ljetaci prouzročili su zadnje doba u belgijskom području bacanjem bomba znatnu stvarnu štetu. Navale su medju

gradjanskim pučanstvom prouzročile mnogo-brojnih žrtava.

Bojna skupina njemačkog prijestolonaslijednika: Uzduž Aisne, sjeveroistočno od Reimsa i u Champagni oživjela je paljbena djelatnost, većim dijelom u savezu sa izvidničkim okršajima, kod kojih smo dopremili zarobljenika.

Naši su ljetaci bacili opet bombe na zgrade i hambare u unutrašnjosti Londona. Mnogobrojni su požari odavali osobitu učinkovitost ovih navala. Druga su ljetala napala na Margate i na Dover. Sva su se ljetala vratila neoštećena. 14 je neprijateljskih ljetala bilo jučer oboreno. Poručnik je Gontermann postigao jučer svoju 37. i 38. zračnu pobjedu a natporučnik Berthold svoju 27. i 28.

Istočno bojište.

Položaj je nepromijenjen. Mjestimični napadajni okršaji izazvali su u nekojim odsjecima prolazno pojačanje paljbe.

Macedonsko bojište.

Nema osobitih događaja.

Prvi majstor glavnog sijela Ludendorff.

**NEPRIJATELJSKI IZVJESTAJI.**

Ruski:

30. rujna. Sjeverozapadna i jugozapadna fronta. Puškaranje i izvidjanje.

Kaukaska fronta. Nema ništa važna, da se javi.

Istočno more. Prema vijesti, prispjelo je dne 29. rujna prije podne, spasilo se je od momčadi razarača torpedovka „Ohotnik“ samo 43 momka. Svi su časnici, kao što i četvrtina momčadi, ostali dobrovoljno na krovu te potonuše zajedno sa brodom.

Lijetalastvo. Na jugozapadnoj fronti izbacije brza naša ljetala 10 puda bomba na nekoja mjesta. Ljetala tipa „Muromec“ izbacije oko 50 puda bomba na neprijateljske povorke četa i vozova kod sela Alnoruksa. U predjelu Guzmalova sastrijelilo je jedan „Muromec“ neprijateljsko ljetalo, koje se je sunovratilo u gorućem stanju.

Engleski:

Izvještaj iz Mezopotamije od 26. rujna. Dva naša ljetala se nijesu vratila sa izvidničkog ljetala sjeverno od Sanexpe. Inače nema promijene položaja. Tijekom zadnje je sedmice vrućina sprijećavala svaku djelatnost.

29. rujna na večer. Jutros poduzeo je neprijatelj napadaj na dvije naše straže na uzvisini 70 sjeverno od Lensa. Navale su bile suzbijene iz oštrog boja; kod toga smo zarobili nekoliko momaka. Dva su naša momka nestala. Osim toga smo dopremili kao rezultat poduzeća naših izvidničara nekoliko zarobljenika u blizini ceste Bapaume-Cambrai. Naše je topništvo djelovalo tijekom dana na Ypernskoj fronti. Neprijateljsko je topništvo također djelovalo na različitim točkama izmedju kanala Ypern-Comines i St. Juliana.

29. rujna u jutro. Nema šta da se javi osim obične topovske paljbe.

: 30. rujna popodne. Tečajem noći potrajala je topovska vatra na obje strane na bojištu istočno od Poligonske šume. Slušnuta bje njemačka pješadija vatrom raspršena. Istočno od Loosa odbijena bje neprijateljska navala sa bombama po našim četama. Kao rezultat sukoba i stražarskih samo pothvata dopremili nekoliko zarobljenika.

Francuski:

29. rujna popodne. Na desnom brijegu Moze djelovanje obiju topništva. Izjalovili su se u našoj vatri napadaji neprijatelja na naše unaprijed pomaknute položaje jugoistočno od St. Quentin, u okolici Aillesa i sjeverno od šume Caurieres. U gornjoj Alzaciji uspjela nam je provala u njemačke položaje istočno od Septa. Razorili smo zakloništa te dopremili zarobljenika. Sa ostale fronte nema šta, da se javlja.

Lijetalastvo. Njemačka su ljetala bacala bombe na okolicu Bar le Duc.

29. rujna na večer. Tijekom dana nikakovi pješaćki okršaji. Topničko djelovanje raste dosta znatno na fronti Aisne, osobito u odsjecima Pantheon i Hurtebise. Na desnom brijegu Moze nastavlja se žestoko topnički boj na obim stranama u području sjeverno od šume Chaume. Svuda je inače bio dar miran.

27. t. mj. oborili su naši ljetaci dva njemačka ljetala. Skupine su naših ljetala nabacile bombama ljetališta Staden, Roulers i Kortemarck i taborišta u tom području.

Belgijski izvještaj. Djelatnost obojstranih je topništva bila 28. rujna preko dana običajna. Paljba je topništva narasla među Nieuportom i Dixmuidenom do vanredne žestine. Mnogobrojne su njemačke ophodnje kušale prodrijeti u naše linije. Svi su ovi pothvati bili uzaludni izim jednog mjesta, gdje je neprijatelj prodro u glavicu našeg opkopa. Bio je odmah istjeran. Naše su baterije gadjale razornom vatrom na njemačke baterije, od kojih su nekoje uzele na nišan tvrđavu Koncke.

29. su rujna imali ljetači mnogo posla. Dva su belgijska ljetača išla u potjeru za nekim njemačkim ljetačima, koji su ljetjeli u smjeru na Dunkirchen i Calais.

Izvještaj istočne armerije. Na Strumi i na Vardaru djelovalo je obojstrano topništvo prilično žestoko. Noć je privremeno prekinula paljbu. Tijekom dana okršaji ophodnja na Strumi i u dolini Devolija.

: 30. rujna, popodne. Prilično jaka topovska vatra u okolici Pantheona, Hurtebise Craonne, kao i na desnoj obali Moze. Istočno od Auberivea odbili smo smjeli pothvat neprijatelja. Nasuprot smo prodrli zapadno od brda Cornillet u njemačke crte, kod česa smo se dočepali ratnog orudja. Na ostaloj fronti noć mirna.

## Političke vijesti.

### Nesnoan teret.

Pod ovim naslovom piše „Slovenski Narod“: Slika, koju nam pokazuje proračun veoma je ozbiljna. Ovim je riječima financijski ministar predložio državnom saboru redoviti proračun za godinu 1917./18. Već sedam godina gospodari Austrija bez redovito odobrenog proračuna bez neposredne suradnje i kontrole carevinskog vijeća... Sa neuredjenim je financijama išla država u rat; tek su to ruševina državnog gospodarstva, što se danas nazivlje državni proračun za god. 1917.-18. Usporedimo li taj proračun sa onim godine pred ratom 1913. vidimo, da su državni izdaci poskočili za 18.708.500.000 kruna, gotovo 19.000.000.000 K od 3.461.100.000 kruna na 22.169.600.000 kruna. Deficit iznosi 17.985.600.000 kruna. Državni su dugovi iznosili pred vojnom 13.000.000.000 kruna; narasli su za 41.260.000.000 kruna i broje dandanašnji dakle 54 milijarda. Ove se godine još ne amortizuju ratni dugovi ali ipak se mora platiti za kamate i prijašnje amortizacije 2.264.700.000 kruna, od toga 1.702.000.000 kruna za amortizaciju ratnih dugova. Kad dodje na red amortizacije morat će se izlučiti za ratne dugove 3 milijarde kruna na godinu: kroz 40 godina za svakog državljana 100 kruna, za obitelj sa 4 djece 600 kruna! — Za narodne zastupnike nastupaju sada vremena ogromne odgovornosti, političke i narodno-gospodarske. Politički je stvar takova, da onaj, koji će odobriti ovogodišnji redoviti proračun, će odobriti i sve druge zajmove, koje je vlada uzela neustavnim putem te daje vladi i sistemu apsolutorij za sve, što se je desilo. Osim toga obvezuje se narodni zastupnik za budućnost, barem moralično: on ne odobrava samo činjenicu, da su učinjeni zajmovi i način kako su upotrebljeni, već se obvezuje i moralično, da neće uskratiti kroz dojučih 40 godina uplaćivanje kamata i amortizacija. Jasno jest, da zastupnici mogu iskazati svoje tako dalekosežno povjerenje samo konsolidovanom državi, pošto je konsolidacija državnog ustroja potrebno jamstvo, da će država podnijeti golemi teret, koji si ga je naprtila uslijed rata, a da ne dodje do katastrofe. Uvjeti su dani sa našim predlozima o novouredjenju države. Ali nipošto ne mogu svi narodi, da preuzmu na jednak način državne terete. Oni, koji su izgubili najbolje svoje sile, koji su umirali od gladi, kojima je rat razorio najljepša mjesta, koji imaju na hiljade naroda kao bjegunice raštrkane svijetom, ne smiju biti isto tako opterećeni kao oni, čija je politika bila prava ratna politika, koji sjede u sredstvima, za koje imaju još uvijek kruha i masti, koji nijesu izgubili nijednog sela, koji nijesu okusili gorkih suza bjegunstva, koji su se obogatili ratom. Može se izračunati, kamo su pošli ratni dobitci. — Pitanje našeg narodnog programa u smislu deklaracije je u neodijeljivom savezu sa financijskim problemom, kojim će se sada baviti carevinsko vijeće. Naša je delegacija — o tom smo uvjereni — potpuno svjesna ovih činjenica. Radi toga je i opozicija, nagoviještena vladi i sistemu, prije svega u pitanju državnog proračuna, povjesni događaj, pun značenja u svom bistvu i u svojim posljedicama. Sav narod stoji za svojim zastupnicama.

### Iz govora dr. Laginja.

U sjednici zastupničke kuće progovorio je i zastupnik dr. Laginja i rekao među ostalim: Ako bi se za ukamčenje ratnih dugova nužni iznos od 1700 milijuna kruna složio u notama od 100 K šest komada jedan uz drugi, pa onda te redove slagali jedan kraj drugoga, dobili bi prugu od 2700 kilometara, dakle po prlici šest puta veću no što je željeznička pruga Beč-Trst. To nam može zorno prodočiti veličinu opterećenja. Zastupnici Južnih Slavena, najvrueće žele mir, jer su uslijed rata najviše stradali. Neizmerno su zahvalni caru i papi za najranije izvaje.

Nu Slaveni nemaju nikakovo pouzdanje u tako na veliko zasnovani gospodarski program vlade, čim vlada neće moći izvesti svoj program, ili će sama ići, ili će poslat parlament kući. Govornik opominje vladu, neka ne rekvirira ili odvoji brodski prostor, o čemu se sada govori, jer bi ta mjera naišla na najveći otpor interesenata. Što se tiče dalmatinskog pitanja, vodi se tako žestoka borba između Austrije i Ugarske, da je svakako isključen sporazum na temelju izjava obojstranih ministara predsjednika o Dalmaciji. Hrvati, Srbi i Slovenci dozivaju austrijskom i madžarskom ministru-predsjedniku: „Nađi će se treći, koji će kazati: Dalmacija pripada onome narodu, čiji su kraljevi tamo pokopani, čiji se jezik govori i čiji se život živi“.

## Pravo ili sila.

Prije nekoliko dana je „Tagespost“ objavila članak pod naslovom „Südslawen“, u kojem se bavi na veoma jednostavan i djetinjasti način sa našim narodnim pitanjem. Ne bi se obazrli na ove izvode, kad ne bi nosili na sebi biljega političke impotencije gotovih krugova u našoj državi. U tom se je članku razgoropadila stara imperijalistička impertinencija, čiji je vrhovni zakon željezna šaka. Ovaj članak jest i tipičan primjer za protumoralni pogled na svijet, koji je od vajkada onemogućio poravnanje narodnih sporova unutar granica naše države. Dok je historički uzor francuske revolucije ispunjavao glave njemačkih političara neugodnom slufnjom ruskog osvajača i organizatora à la Napoleon, bila je sva Njemačka i po njezinom prednjačenju i njemačka Austrija puna prosvjeda i srdžbe na svenijemstvo. Ali iza pobjeda u Galiciji i kod Rige nestalo je ove bojazni. Ruska demokracija postala je na jedared „prividnom demokracijom“, a njezina je slom bila uzbuna na pokajanje. Sve su mirovne rezolucije spale u staru šaru, a ljubav za mir, kojom su se neki političari resili, zbačena je gnjusom i sldom. Bolja je sila od prava, ali ni pravo nije na odmet, kad ponestane sila. Taj čudnovati fenomen, koji otkriva svu neiskrenost njemačkih težnja za demokratizacijom, može se primjetiti također u našoj zastupničkoj kući. Danas nije više sistem Stürgkh nešto tako nepristojnoga i odvratnoga, kaošto je bio još pred nekoliko sedmica. Takav gospodin Stürgkh bio bi opet korisno i dobrodošlo lice. Ali posve nas krivo sudl „Tagesposta“, kad nas sudl po vlastitom kalupu. Mi nijesmo Nijemci. Nije na nas utjecala ruska revolucija kao nekakovo strašilo za ptice. Ruska je revolucija bila u svojim težnjama za demokracijom srodan pojav sa našim političkim ciljevima. Naš boj za demokratizaciju nije od jučer i riječ demokratizam nije kod nas samo lozinka trenutka, već je u našoj krvi i od vajkada u našim narodnim programima. Ali teško je tajiti, da nije ruska revolucija doprinjela svoje, da se je skršila u Austriji moć svenjemačke reakcije i da je došlo do saziva parlamenta, ali ne može se nipošto ustvrditi, da je tek ruska revolucija ostvarila naš stari demokratizam i naše stare težnje za samoodredjenjem i ravnopravnosti naroda.

„Očevidno“, piše „Tagespost“, „djelovao je postanak prividne demokracije u Rusiji opojno na duh slavenskih naroda u Austriji. Ova je pitanost sada prošla, a ruska je demokracija razočarala vascio svijet. Sada, kad je nastupio marmuruk, bit će moguće, da se prozbori mirna riječ sa Poljacima i Jugoslavenima“. Za tim nastavlja člankar, da su Hrvati i Poljaci naravni saveznici Nijemaca, koju pomisao ili kompliment moramo odmah da otklonimo, da ne bude suvišnih iluzija. „Ali za to moraju Jugoslaveni da žrtvuju ona luda maštanja, koja su zabasala do ujedinjenja Slovenaca, Hrvata i Srba“. Ali to je nemoguće iz slijedećih razloga: „Odsječemo li jadransko područje od tijela Austrije (?), da ih pripojimo jugoslavenskoj državi, ma bilo i to pod žezlom Hapsburgovaca, bio bi njemačkoj naciji, a pogotovo Nijemcima u Austriji za-

tvoren put do mora“. Radi toga je nedopustan savez Slovenaca sa ostalim Jugoslavenima! Hrvati mogu polučiti vanrednu čast, da budu imenovani saveznicima njemačkoga naroda, ali uz uvjet, da zbače svaku pomisao na savez sa Slovincima, pošto su Slovenci na putu njemačkim težnjama za morem.

O istom bi predmetu pisale madžarske novine na primjer tako: „Madžarski narod smatra Slovence najboljim saveznicima Madžata; samo se ovi moraju okaniti ludog nacrtu, ujedinjenja Slovenaca, Hrvata i Srba u jednu državnu cijelinu, jer bi madžarska narodnost bila time otkinuta od mora itd.“ Tako izgledaju dakle ove venikodušne ponude. Nijemci i Madžari moraju si osigurati preko tuđih područja put do mora. Nijemcima je dostatno žrtvovanje Slovenaca, a Madžarima Hrvata i Srba. To što ostaje, može računati sa njihovim dobrohotnim savezništvom. Neka nam dakle „Tagespost“ izvoli odgovoriti na ova pitanja: „Ako nema za narod, koji obitava pokrajine na Jadranskom moru, drugog izlaska do ponijemčenja ili potalijančenja, zašto se taj narod dakle bori na fronti? Koji li cilj vodi, kad svi putevi vode u propast? Da li misli gospodin urednik, da njemački jaram manje tlači od talijanskog? Da li ne shvaća „Tagesposta“, da isticanjem njemačkih imperijalističkih interesa nikako ne može da si steče našeg savezništva, za kojim prividno hlepi. Mi imademo i previše briga, da bi si morali natrpati još brige za narod, koji živi izvan Austrije. Ne uvidja li „Tagespost“, da je njezina ponuda tako bezprimjerno glupa, da je jezina samoj sebi i nezanim izumitelj? Ta pisac onog članka kaže Hrvatima: Odrekli se Slovenca, a ja ću ti za to dati — ljubav.

## Domaće vijesti.

**Prodaja ribe.** U slučaju, da prisprije riba prodavat će se ona danas. Pravo kupovati ribu imaju danas vlasnici živežnih karata počevši od broja 7301.

**Bale.** Požari su uništili u toj općini široke prostore šuma sve do ceste od sela. Šteta je znatna Gasili su vojnici, ali nisu mogli obustaviti vatru, dok nije došlo do same ceste.

## Pokrajinske vijesti.

Kvijeta Družetić, kandidatica III. tečaja učiteljstva umrla je u cvijetu svoje mladosti, u dobi od dvadeset godina, u Neudorfu u Moravskoj. Rastuzenoj obitelji naša iskrena sućut.

Jagma za hrvatskim Primorjem! „Primorske Novine“ javljaju: Interesirati će širu javnost, pa zato iznašamo zaključke skupštine zemljišne zajednice mjesne općine Kraljevice, održavane dn 26. o. mj. Dnevni red: Prodaja zemljišta „Oštro“. Jedna riječka mađarska banka moli, da joj se proda zemljište „Oštro“. Isto tako jedan konzorcij iz Trsta moli, da mu se proda to zemljište za industriju. Prva Hrvatska štedionica, podružnica u Kraljevici moli, da se njoj proda, da barem dodje spomenuto zemljište — ako se već ima prodati — u hrvatske ruke. Nakon svestranog raspravljanja bi zaključeno, da se, dok rat traje, ni pedlja zemlje ne prodaje niti u najam daje.

Foškulin. Novi učitelj Rubeša nije si još našao stana i košte. Ljudima je ovdje za hranu tako zlo, da umiru od glada, i ako ljube školu, moraju teškim s.cem da odbijaju g. učitelja, kojega bi u druga vremena svako želio imati pod krovom. Nadati se je ipak, da će se tko god napokon odvažiti, da primi na stan učitelja svoje djece.

Pored. Berba je i konoba svršena. Većina je gospode dalo grozdje trgovcu Kupfelwieseru iz Briona. Čijene vina još nijesu izašle, i neuke žene i stari kod kuće čekaju, da razul moše-tari i trgovci udare cijenu njihovoj muki. Sve je stoputa draže, vina ima malo, radnje u vinogradu i sumpor bili su preskupl. Prama tomu biti će i vino ljetos vrlo skupo.

Porečka okolica ne može nikako da dobije mesa u porečkim mesnicama. Aprovizacija šalje seljaku cružnike da mu odvedu volove iz štale. Kako to, da bas on, ni za bolest, ne može da od iste aprovizacije dobije malo mesa. Liječnici su ustanovili, da je taj i onaj umro u tim stranama prošlog mlada od gladi. Zar će se okolici otmati njezino, za to što u njoj žive Hrvati? Čuje se, kako se je neki gospodin pohvalio, da nije još nikada išao na tako izvanjskom čovjeku. Možda bi najviše koristilo da ljudi ne daju vina za novac, dali sario u zamjenu za krumpir ili za drugu hranu. Poreština je upjela najgore prošle zime, svi će im pak zima biti pra i zator, ne budu li nastupile bolje prilike na aprovizaciji. Naš ljudi nemaju tamo nikoga svojega, da bi se znao maknuti.

Sv. Lovrođ Pazonatički. U našoj općini i po svoj Poreštini pupadalo je polovica uljika od sirašne suše. Nije bilo ovdje makro od travnja. Ljetine nema. Zavlada glad. Nije ništa sigurno te fal svaki dan kome god ili tele, ili ova, ili

vol. Aprovizacija nema skoro nikad mesa. To je tim teže što druge začimbe nema.

Kaštelir. Kako je poznato ovdješnja je poznato ovdješnja je družbina škola bila preuzeta napokon od pokrajine. Kao u svom porečkom kotaru počela je i ovdje obuka s prvim listopada. Učiteljuju g. Ljudevit Bačić iz Kastva i gospodjica Ružica Ružić.

Rovinjsko Selo. Umrila je služkinja posjednika I. D. Marija Bačić iz Zminja. Našlo joj se modračina po tijelu i izgleda, da joj je gospodar tučenjem prikratio život. Šta je na stvari istine, iztražiti će sud. Liječnička je komisija bila prošle nedjelje u Selu da ju para. D. je od petka u zatvoru. Povodom se zločina drže svadje u kući radi 13-godišnjeg sina, što je pokojna dovela u kuću gospodarevu, e da ga hrani, pošto dijete nije imalo nikoga da ga drži radi općeg glada.

### Poruke iz uprave.

G. Ignac Srčić, Feldpost 76. Primili smo svotu od K 2-10, javite nam u koju svrhu.

G. Julijo Perčić, Feldpost 420. Primili smo svotu od K 20-—. U koju svrhu ste poslali i javite nam pobliže Vašu adresu.

G. Paulina Korlović, Višnjun. Svotu od K 28-04, u koju svrhu je poslata?

**Rodoljubi!**  
Proširujte „HRVATSKI LIST“.

## Vojničke vijesti.

Štapska zapovjedni lučkog admirala broj 274 od 1. listopada 1917.

Posadno nadzorstvo: nadporuč. Neumayer.  
Liječničko nadzorstvo na N. V. b. „Bellona“: štopski liječnik dr. Prandstetter.  
Liječničko nadzorstvo u mornaričkoj bolnici: pučko-ustaški liječnik dr. Buzolić.

## MALI OGLASNIK.

Opremljenu sobu sa uporabom kuhinje u kotaru Monte St. Martino, Monte Rizzi ili Veli Vrh traži gospodjica. Ponude prima uprava lista.

## Pokućvo

Kupuje i prodaje poznata tvrdka  
**FILIP BARBALIĆ** *Sisnaka ulica*  
Svake lapetarske radnje izvršuje brzo i točno.

## Hrvati, Hrvatice!

Sjetite se naše požrtvovne „Družbe sv. Ćirila i Metoda“.

# Predbilježbe

na srečke devete c. kr. austrijske razredne lutrije

i to na cijele, polovice, četvrtine te osmine, prima

samo pismenim putem

uprava našeg lista. Tko naruči, neka napiše točno svoju adresu te naručbu pošalje na upravu „Hrvatskog Lista“

(Razredna lutrija) Pola.

HENRIK SIENKIEWICZ

## Ta treća.

(Nastavak.)

Za tim se čuo razgnevljeni i drhtavi glas budućeg mog tasta.

— Moj gospodine, nadam se, da ćete kao kršćanin . . .

— Za što, da ja budem kršćanin? — prekinje ga Svjatecki zlokobno glavom tesući.

Druga striela! Kanape pod teškama stao se tresti kao u vrućici i počeo propadati . . . Čutim, da se i poda mnom zemlja raztvara.

Sve je izgubljeno, svake nade nesta!

Izenada prasne u smieh zvonko djevojačko grlo Kazimire, za njom prasne u smieh ne znajući za što Jačković, za Jačkovićem prasnem u smieh ne znajući za što . . . ja.

— Otče! — vikne Kazimira. — Vlatko te je pripravo, da je gospodin Svjatecki originalan. Gospodin se Svjatecki šalji, a ja znam, da gospodin Svjatecki ima majku i da joj je najbolji sin!

Vragoljaste li Kazimire! ne samo što izmišlja već i pogadja, jer Svjatecki u istinu ima majku i dobar joj je sin.

Njezin smieh a još više njene rieči ne promašise. Još većma pomože dolazak sluga s vinom i s poslasticama. To je isti onaj pazikuća, koji mi je odnio posljednja tri rublja, ali sad je obučen u frak, te se dostojno kreće kao kaki lakaj. Oči je upro u podnos, čaše zveče, a on se tako lako promiseće, kao da nosi kupu punu vode.

Strah me hvata, da će mu sve izpasti iz

ruku; ali na sreću, moja je bojazan zal-  
lana . . .

Časak kasnije čaše su pune.

Prelazimo do zaručnog akta.

Maloljetna kuzinka drži porculanski tanjur s dva prstena. Oči je izbuljila od izvjudljivosti i cijela je ceremonija tako uzhićuje, da s tanjuri s prstenjem poskakuje. Suslovski ustaje, svi svi ustaju, — čuje se gruhanje odmaknutih nalonjača.

Tišina vlada. Čujem, kako jedna od matrona šapćući primjećuje, da se nadala, da ću dati „priličniji“ prsten . . . Osim te primjetbe ukupno je raspoloženje tako svečano, da sa stiena muhe padaju . . .

Suslovski začimje govoriti:

— Djeco moja, primite blagoslov svojih roditelja.

Kazimira klekne, — kleknem i ja . . .

Kakva li je izražaja u taj par Svjatecki, kakva li je izražaja!

Ne smijem, da pogledam. Zagledao sam se u muslinsko odielo Kazimire, koje zasinjavitelu crvenu divanu veoma liepu pjegu podaje. Ruke Suslovskoga i gospodje Suslovski upiru se o naše glave, te moj budući tast ovako progovara:

— Moja kćerko! Ti si imala najliepši primjer u kući, kakva treba da bude žena prema mužu, pa nije nužno, da te poučim u obvezama, u koje će te i onako tvoj muž uputiti (nadam se!) . . . Ali k vama, se gospodine Vlatko obraćam . . .

I sad se odpočeo maleni govor, za kojega brojim do sto, pa nabrojivši sto, stanem iznova od jzdan brojiti. Suslovski gradjanin, Suslovski

činovnik, Suslovski otac, Suslovski Rimljanin; ima priliku, da dokaže cijelu veličinu duše svoje . . . Rieči: diete, roditelje, obveze, budućnost, blagosiljanje, griješna, čista savjest — zuje mi oko ušiju kao roj osa, sjedaju mi na glavu, udaraju mi u prije pomenute uši, u zatiljak i u tjeme . . .

Za cijelo mi je kravata pretiesno svezana, jer me počinje dušiti. Čujem plač gospodje Suslovske, a taj me dira, budući da je ona odista čestita žena, čujem zveket prstenja, koje podskakajući drži na tanjura kuzinka. Isuse Bože, kakva li je izražaja Svjatecki!

Napokon ustajemo. Kuzinka mi tura tanjur pod same oči. Izmjenjujem s Kazimirom prstene . . .

Unl zaručen sam! Mislim, da je svršeno, ali ne, Suslovski nas poziva, da izmolimo u svih tetaka blagoslov.

Podjemo. Poljubim jedno pet ruku, nalikih na rodne prste . . . Sve se tetke nadaju, da ih u njihovu očekivanju ne ću prevariti.

Do biesa, šta mogu od mene očekivati! Kuzin me Jačković grli. Bez sumnje mi je kravata pretiesno svezana . . .

No najgore je prošlo. Mrak se hvata . . . Čaj se unosi. Sjednem do Kazimire i svedj se činim, kao da ne vidim Svjateckoga. Majmun me je još jednom uznemirio, kad je na pitanje, ne će li u čaj doliti nešto araka, odvratio, da arak samo na boce pije . . . Pri svemu se ipak večer sretno završila.

Izidjismo. Iz punih grudi udišem zrak. I doista, kravata mi je bila pretiesno svezana.

(Nastavit će se.)